

serkancataarih

Pars

AKADEMİ

serkancataarih.jimdo.com

Avarlar İstanbul'u kuşattı

11.yy başlarında Anadolu'ya keşif amaçlı seferler yapıldı.

Anadolu'nun iklimi, su kaynakları tarım ve hayvancılığı etkili oldu.

Uldiz döneminde Anadolu'ya ilk Türk akınları yapıldı

İstanbul'u kuşatan ilk Müslüman Türk komutan Çaka Bey'dir

1071 Malazgirt Savaşı
Anadolu'da Türkiye tarihi başladı

1048 Pasinler Savaşı
- Büyük Selçuklu ile Bizans arasındaki ilk savaş
- Bizan'ın yenilebileceği ilk kez anlaşıldı.

Kıpçaklar, Avasım şehriden akınlar yaptılar (Abbasiler)

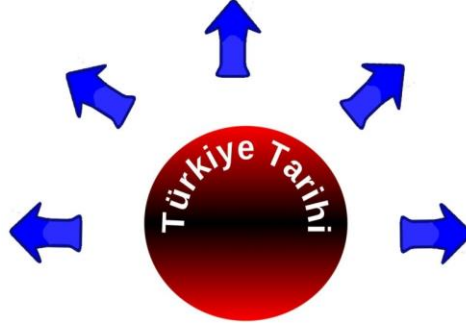
II. Beylikler Dönemi

Anadolu Selçuklu Devleti
1077 - 1308

Osmanlı Devleti
1299 -1922

I. Beylikler Dönemi

Türkiye Cumhuriyeti
1923 - ∞

2

Saltuklular 1072 - 1202

- Ebul Kasım Saltuk kurucusudur.
- Erzurum ve civarında kuruldu.
- **Gürcüler-Danışmentliler ile ittifak yapıp Haçlılar ile savaştı**
- **Rükneddin Süleyman Şah tarafından yıkıldı**

Üç Kümbetler	Ulu Cami
Kale Cami	Tepsi Minare
Mama Hatun Kervansarayı	Mama Hatun Kümbeti

Mengücekler 1080 - 1228

- Mengücek Bey tarafından Erzincan, Kemah, Divriği çevresinde kurulmuştur.
- Gürcü, Ermeni ve Rumlarla mücadele ettiler.
- Trabzon Rum Devleti'nin Güney'e inmesine engel oldular
- Kemah ve Divriği olarak iki kola ayrılmıştır.
- I.Alaedin Keykubat tarafından yıkıldı

Divriği Külliyesi Anadolu'daki en eski külliye'dir.

SİVAS / Divriği		
Kale Cami	Kayıtbey Cami	Ulu Cami

TOKAT / Niksar

Yağlıbasan Medresesi

Anadolu'daki ilk medrese

Kayseri Ulu Cami

Emir Gazi Kümbeti

Danışmentliler (1080 - 1178)

- Gümüş Tegin Ahmet Gazi tarafından Sivas, Tokat, Niksar, Amasya ve Kayseri yöresinde kuruldu.
- **Ermeni, Gürcü ve Haçlılarla mücadele ettiler.**
- **II. Kılıç Arslan tarafından yıkıldı**
- ASD'ye en fazla direnen devlettir. (Karamanoğullarına benzer)
- Danışment Gazi ve oğlunun Haçlılarla yaptıkları mücadeleyi anlatan **Danışmentname Destan** günümüze kadar gelmiştir

Anadolu'daki ilk destan

Diyarbakır Artuklu Sarayı

Batman Malabadi Köprüsü

Mardin Ulu Cami

Mardin Hatuniye Medresesi

Artuklular (1102 - 1409)

Artuk Bey tarafından Güney Doğu Anadolu'da Hasankeyf, Mardin ve Harput'ta (Elazığ) kurulmuştur

Hasankeyf Artukluları Harput Artukluları Mardin Artukluları

Eyyubiler I. Aleaddin Karakoyunlular Keykubat

son verdi

El Ceziri: Bilim adamı, sibernetik'in kurucusu (Denge, kontrol Haberleşme)

3

Süleyman Şah (1077 -1086)

- Devletin kurucusudur.
- Merkez önce **İznik** sonra **Konya**

Menşur Ferman

Abbasiler'den Melikşah'tan

Amaç halk üzerinde **Dini - Siyasi** baskı kırmak.

- Güney Marmara, Kadıköy, Üsküdar'ı aldı.

Böylece Bizans vergiye bağlandı.

- Adana, Tarsus ve Antakya alındı.
- Suriye Meliki Tutuşla yaptığı savaşı kaybetti. Savaş alanında öldü.

Süleyman Şah'ın türbesi **Caber Kalesinden Suriye Eşmesine taşınmıştır.**

I. Kılıç Arslan (1092 - 1107)

- Çaka Bey'in kızıyla evlendi.
- Bizans kışkırtmasıyla kayınpederini öldürttü beyliğe son verdi.

- I. Haçlı Seferi → **Dorlion Savaşı** Kaybedildi.

Başkent, İznikten Konya'ya taşındı.

Vergi gelirleri azaldı

Yerleşim alanları boşaldı

- Musul'u aldı. BSD hükümdarı Muhammed Tapar'la savaştı, kaybetti.

I. Mesut (1116 - 1155)

- II. Haçlı seferinde haçlıları mağlup etti.
- Anadolu'da ilk kez bayındırlık, kurumsallaşma çalışmaları yapıldı
- İlk kez bakır para basıldı.

Gecikmenin nedeni başlarda BSD'ye bağlı olunmasıdır

II. Kılıç Arslan (1155 - 1192)

- Kardeşleri ile taht mücadelesini kazandı.
- Şahin Şah'tan Ankara ve Çankırı
- Danışmentilerden Elbistan ve Kayseri
- Musul Atabeyliğinden Sivas ve Tokat'ı aldı.

Bu durum **Miryokefalon Savaşı**na zemin hazırladı.

Miryokefalon Savaşı (Kumdanlı) 17 Eylül 1176

Son savunma savaşıdır. Anadolu'nun Türk yurdu olduğu kesinleşti

Prof. Dr. Erdoğan Merçil Savaşın Isparta'nın Yalvaç ilçesine bağlı Kumdanlı Kasabasında geçtiğini belirtmiştir.

- İlk gümüş ve altın para basıldı

- İlk **kervansaray** inşa edildi

Alay Han

- Danışmentilere son verildi

4

II. Rükneddin Süleyman Şah (1196-1204)

- Erzurum'u alarak Saltuklu Beyliğine son verdi. (1202)

I. Gıyaseddin Keyhüsrev 1204-1211

- II. Saltanat dönemidir.
- Eyyubilerin Anadolu'ya seferlerini engelledi.

- Venediklilerle **ilk ticaret antlaşması** imzalandı

- İznik Rum Kralı Laskaris'i Alaşehir yakınlarında yendi.

- **Kayseri Hunat Hatun Külliyesi** yaptı

ASD dönemine ait **ilk külliyeye**

I. İzzeddin Keykavus (1211 - 1220)

- Sinop alındı
- Kıbrıs Krallığı ve Venedik ile ticaret antlaşmaları imzalandı.
- Trabzon Rum İmparatoru III. Aleksi Komnen'i vergiye bağladı.

I. Aleaddin Keykubat (1220-1237)

- **En parlak dönemdir**
- Doğu'da Moğollara karşı kale ve asker sayısını arttırdı.

- **Alâiye (Kandalar) kalesi alındı** İlk **tershane** açıldı.

Aldığı şehirler arasında kendi taşıyan tek şehir

- Sinop'ta büyük bir donanma inşa ettirdi.

- **Mengücekleri** aldı.

Böylece Anadolu Türk siyasi birliği kesin olarak sağlandı.

(ASD / HARZEMŞAHLAR)

1230 Yassı Çemen Savaşı

Harzemşahlar yıkılış sürecine girdi. Anadolu doğrudan moğol tehtidi altına girdi

II. Gıyaseddin Keyhüsrev (1237-1246)

- Moğol istilasından kaçan Oğuzlar Anadolu'ya sığındı
- Vezir Saadettin Köpek döneme damgasını vurdu.

Asıl amacının Sultan olmak olduğu anlaşılınca idam edilmiştir.

1240 Baba İshak Ayaklanması

İlk ekonomik-dini-sosyal isyan isyan zor bastırıldı. Moğollar harekete geçti.

1243 Köseadağ Savaşı (ASD-Moğol / İlhanlı)

Böylece Anadolu Türk Siyasi Birliği Bozuldu. Anadolu ikinci beylikler sürecine girdi.

Aleaddin Keykubat heykeli - KONYA

5

Karesioğulları (1304-1360)
 - Balıkesir, Bergama, Çanakkale civarında kuruldu
 - İlk alınan beylikler.
 - Rumeliye geçiş kolaylaştı.
 - Donanmaya sahip

Hamitoğulları (1300-1423)
 - Isparta, Eğirdir ve Antalya çevresinde kuruldu
 - Para yoluyla Osmanlıya bağlandı (80 Bin Akçe)
 - Donanmaya sahip
 - Ankara Savaşından sonra tekrar kuruldu.

Germiyanogulları (1299-1429)
 - Kütahya, Tavşanlı, Simav dolaylarında kuruldu
 - Çeyiz yoluyla bir kısmı Osmanlıya bağlandı.
 - Ankara Savaşından sonra tekrar kuruldu.

Pervaneogulları (1277 - 1322)
 - Sinop, Samsun çevresinde kuruldu.
 - Candaroğulları beyliğe son verdi
 - Donanmaya sahip

Candaroğulları (İsfendiyoğulları) 1292-1461
 - Kastamonu ve Sinopta kuruldu
 - Donanmaya sahip
 - Ankara Savaşından sonra tekrar kuruldu.

Karamanoğulları (1256 - 1487)
 - Karamanoğlu Mehmed Bey, Türkçe'yi resmi dil ilan etti

Ulusçu bir yapıdadırlar.

- Ankara Savaşından sonra tekrar kuruldu.
 - II. Bayezid döneminde kesin olarak Osmanlı'ya bağlandı
 - Konya, hem Karamanoğullarına hem de Anadolu Selçuklu Devletine başkentlik yapmıştır.
 - Osmanlı'yı en fazla uğraştıran Beylikler.

Akçay Savaşı - 1397
 Yıldırım Beyazıt Karamanoğullarından Ankara'yı aldığı savaş

Dulkadiroğulları (1337-1515)
 - Maraş, Elbistan dolaylarında kuruldu
 - Yavuz döneminde 1515 Turnadağ Savaşı ile son buldu

Ramazanoğulları (1353-1608)
 - Adana, Tarsus civarında kuruldu.
 - Yavuz, Mısır seferi dönüşünde beyliği aldı

Esrefoğulları (1284 - 1326)
 - Beyşehir ve çevresinde kuruldu

Sahip Ataogulları (1275 - 1342)
 - Afyonkarahisar ve çevresinde kuruldu.

Saruhanogulları (1313-1410)
 - Donanmaya sahip
 - Ankara Savaşından sonra tekrar kuruldu.

İnançoğulları (1276 - 1368)
 - Denizli ve çevresinde kuruldu.

Kadı Burhaneddin Devleti (1381-1389)
 - Sivas'ta kuruldu.
 - Timur, Sivas'a gelince teslim oldular.

Menteşeoğulları (1261-1424)
 - Muğla civarında kuruldu
 - Ankara Savaşından sonra tekrar kuruldu.
 - Donanmaya sahip

Tekeoğulları (1319 - 1421)
 - Antalya civarında kuruldu.
 - Yivli Minare Tekeoğulları döneminde yapılmıştır.
 - Ankara Savaşından sonra tekrar kuruldu.

Taceddinoğulları (Canik Beyliği) 1348-1428
 - Terme, Samsun, Bafra ve Ordu Civarında kuruldu.

Aydinoğulları (1308-1426)
 - Ankara Savaşından sonra tekrar kuruldu.
 - Donanmaya sahip

Eretna Devleti (1335-1381)
 - Kayseri ve Sivas'ta kuruldu
 - Kadı Burhaneddin beyliğe son verdi

II. Beylikler Dönemi

OSMANOĞULLARI (1299 - 1922)

- Oğuzların Bozok koluna bağlı Kayı boyundandır
 - Söğüt ve Domaniç çevresinde kuruldu.

6

Karakoyunlular (1365-1469)
 - Kurucusu Bayram Hoca
 - Oğuzların Üçok Kolunun Yive kolundandır.
 - Moğol istilası ile Anadolu'ya gelerek Celayirliler'in hizmetine girdiler.
 - Başkent Tebriz
 - Kara Yusuf, Timur tehlikesi nedeniyle Yıldırım'a sığındı.
 - Akkoyunlular -Uzun Hasan-yıktı.

Akkoyunlular (1403-1502)
 - Kurucusu Kara Yülük Osman Bey
 - Oğuzların Üçok kolunun Bayındır kolundandırlar
 - Merkez Diyarbakır, Sonra Tebriz
 - Kur'an-ı Kerim'i Türkçe'ye çevirdiler.
 - Otlukbeli Savaşı 1473 Osmanlılar-Akkoyunlular (yıkılış sürecine girdiler)
 - 1502'de Şah İsmail tarafından yıkıldı.

ORTA ASYA ve YAKINDOĞU'DA KURULAN DEVLETLER

Timur İmparatorluğu (1369-1507)

- Timur tarafından Batı Türkistan'da kuruldu
 - Altın Orda devletini yıkılışa sürükledi.

Bu durum Rusların güçlenmesine ortam hazırladı.

- 1402 Ankara Savaşında Osmanlı'yı yendi.

Anadolu'da 11 yıllık fetret dönemi yaşandı

Ali Şir Nevai, Timur Devleti döneminde yaşadı. Muhakemet'ül Lugateyn adlı eseri vardır.

Türkçe'nin Farsça'ya olan üstünlüğünü ortaya koydu.

Uluğ Bey, Semerkant'ta 38 sene hükümdarlık yaptı. Astronomi alimidir. 1437'de, büyük eseri Uluğ Bey Zici'ni yazdı.

- Şahrur döneminde Şeybaniler (Özbekler) tarafından yıkıldı.

7

Babür Devleti (1526–1858)

- Timur torunu Babür Şah tarafından Hindistan'da kuruldu.

- Merkez Agra

- Babürşah'ın Babürname adlı eseri vardır.

Eser Otobiyografi türünde yazıldı.

- Devlet işlerinin görüşüldüğü yer Divan-ı Âlâ'dır.

- Şah Cihan, eşi Begüm Mümtaz Mahal için Tac Mahal'i yaptırmıştır.

Dönemin ünlü Osmanlı mimarı Mehmet İsa'ya yaptırdı. Ayımsın teğzar yapmasın diye yapımından sonra öldürttü.

- 1858'den itibaren İngiltere'nin sömürgeci haline geldi

- Hümayun ve Atakan Türbesi türbesi önemli yapıtlardandır.

- Tarihçi Ebul Fadl Allema

Âyin-i Ekber Ekbername

Fatımîler (909 - 1171)

- Ebu Muhammed Ubeydullah tarafından Tunus'ta kurulmuştur.

- El - Ezher Cami Kahire'deki en önemli eserlerdendir.

- El - Ezher Üniversitesi bu dönemde kuruldu

- *Türk - İslam Devleti değildir.*

- Selahaddin Eyyubi tarafından yıkıldı.

Safevîler (1502 - 1736)

- Şah İsmail tarafından İran'da kuruldu

- 1511'de Anadolu'da Şah Kulu isyanının çıkmasında etkili oldular

- Şah İsmail, 1514 Çaldıran savaşında Yavuz'a karşı yenildi.

- Tarihte ilk kez Şîî Onikiciliğini resmî mezhep olarak kabul etmiş

Eyyubiler (1174 - 1250)

- Kurucusu Selahaddin Eyyubi

- Fatımîleri yıkarak Mısır'da üçüncü Türk devletini kurdu.

- I. Haçlı Seferi sonrası kaybedilen Kudüs 1187 Hittin Savaşı ile geri alındı.

Bu gelişme III. Haçlı Seferine neden oldu.

- İktisadî sistemini uyguladılar.

- Eyyubiler, Kafkas ve Kıpçak Türklerinin askeri gücünden yararlandılar.

- Kölemenlerin komutanı, Aybeg tarafından yıkıldı.

Tarih	Felsefe
- Abdülatif el Bağdadi	Şahabeddin el Suhreverdi
- İbn Şeddad	Tıp İbn Meymun

Memlukler - Kölemenler (1250 - 1517)

- Aybek tarafından Mısır'da kuruldu.

- Mısır'da kurulan 4. Türk-İslam Devleti'dir.

- 1382'ye kadar Türk Memlukleri Bahri
1382 sonrası Çerkez Memlukleri Burci

- Baybars, Abbasi ailesinden Muntasır'ı halife ilan etti.

Dini yetki halifede siyasi yetki Baybars'ta kaldı.

- Memluklar, Moğol, Haçlılar ve Timur Devleti ve Osmanlı ile savaştı.

- İktisadî sistemini uyguladılar.

- Halkı Arap, resmi dil Arapça'dır.

- 1260 Ayn-ı Culat
1277 Elbistan
1282 Humus
1303 Merc-i Suffar
savaşlarında moğolları durdurdular.

Fatih → İlişkiler bozuk (Hicaz Su Yolu)

II. Beyazıt → Savaşlar başladı
1485 Ağaçayın Savaşları

Yavuz → 1516 Mercidabık Kansı Gavri
1517 Ridaniye Tomambay
Halifelik Osmanlıya geçti

- Her Emir'in Sultan olma hakkı vardı.
Memluklerde Kut ve Veraset anlayışı yoktur.

Trablusşam Cami

Baybars Cami

Kalavun Cami

Kayıtbat Cami

Kalatü'l Cebel Sarayı

Sultan Hasan Cami

Berkuk Türbesi

Şam Cami

Halep Cami

Altın Orda (1227 - 1502)

- Cengiz Han'ın torunu Batu Han tarafından Karadeniz'in kuzeyinde kuruldu.

İslamiyeti kabul eden ilk Türk - Moğol devletidir.

- Rusların güneye inmesini engellediler.
- Timurla yaptıkları mücadeleleri kaybettiler, parçalandılar.

Altın Orda topraklarında;

Özbek → Buhara
Nogay → Hive
Hokant → Kasım
Astrahan → Sabir
Kırım → Kazan

Moğollar (1196 - 1227)

- Kurucusu Cengiz Han (Temuçin)

- Tunguz, Türklerin Moğollara verdikleri isimdir.

- Uygurlar, Moğolların Türkleşmesinde etkili oldular.

- Cengiz Han'ın ölümü sonrası devlet parçalanmıştır.

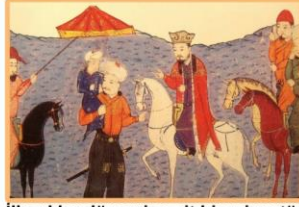
Reşidüddin (İlhanlı Veziri)

Eserler

Cüveyni

Cami'u't Tevârih (Dünya Tarihi)

Tarih-i Cihangüşa

İlhanlılar dönemine ait bir minyatür

10

Kubilay (1280 - 1368)

- Cengiz Han'ın torunu Kubilay tarafından Çin'de kuruldu.

- İslamiyeti kabul ettiler.

- Ünlü İtalyan Seyyah Marco Polo'nun seyahatnamesi bu dönem için önemli bir kaynaktır.

- Zamanla Çinlileştiler.

İlhanlılar (1256 - 1335)

- Cengiz Han'ın torunu Hülagü Han tarafından İran'da kuruldu.

- 1258'de Abbasilere son verdiler.

- 1243 Kösadağ Savaşında Anadolu Selçuklu Devleti'ni yıkılış sürecine sokarak 1336'ya kadar Anadolu'ya hâkim oldular.

- İslamiyeti kabul ettiler.

- İç karışıklıklar ve taht kavgaları sonrasında yıkıldılar.

Çağatay (1227 - 1369)

- Cengiz Han'ın oğlu Çağatay tarafından Doğu Türkistan'da kuruldu.

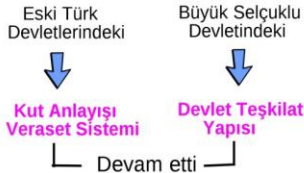
- İslamiyeti kabul ettiler.

- Timur tarafından yıkıldılar.

Timur, Çağatay Hanlığına bağlı bir ordu komutanıydı.

KÜLTÜR ve UYGARLIK

A - Devlet Yönetimi

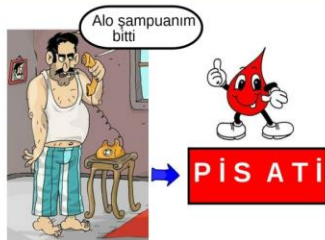

Divan-ı Saltanata Bağlı Divanlar / Büyük Divan

Divan-ı Pervane
Divan-ı İstifa
Niyabet-i Saltanat

Divan-ı Arz (Başında Emir-i Âriz)
Divan-ı Tuğra-İnşa (Tuğra-i - Münşî)
Divan-ı İşraf - Müşrif

Açıklamaları Türk - İslam Devletleri bölümünde yapılmıştır

Emir-i Çeşnigir

Serhenk

Emir-i Alem

KAVRAMLAR

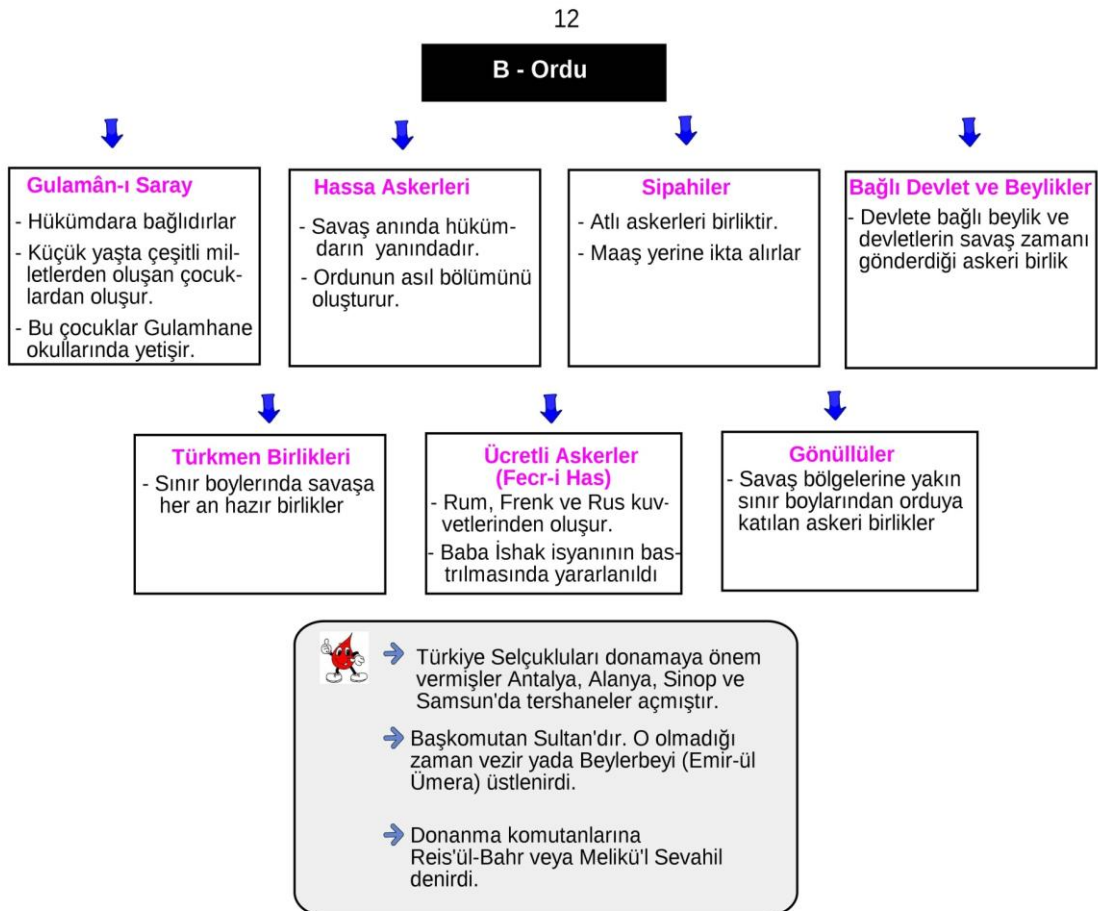

11

Hükümdarın Unvanları	
Rükneddin	
Keykubat	
Keyhüsrev	
Keykavus	
Sultan	
Sultan-ı Azam	
Sultan-ı Galip	

Hükümdarın Alametleri
Nevbet
Sancak (Bayrak)
Tuğra (Hükümdar Mührü)
Sikke (Para)
Otağ (Çadır)
Hutbe
Menşur

Divan-ı Saltanat: Ülkenin sosyal, siyasi, ekonomik ve kültürel işlerinin görüşüldüğü devlet organıdır.

C - Toprak

Miri Arazi: Devlete ait topraklardır.
Mütevelli: Vakıf yöneticileri
Vakfiye: Vakıfların özel şartnameleri

Has Toprak
Geliri hükümdara ayrılan topraklar

İkta Toprak
Devlet memurları ve ordu mensuplarına maaş karşılığı verilen topraklardır.

Mülk
Başarılarından dolayı devlet adamlarına verilen topraklardır.

Vakıf
- Geliri ilmi veya sosyal kuruluşların masraflarına ayrılan topraklardır.
- Alınip satılmaz, miras bırakılamazdı.

İlk Bakır Para - Fels - → I. Mesut
İlk Gümüş Para - Dirhem - → II. Kılıçarslan
İlk Altın Para - Dinar -

II. Kılıçarslan döneminde;
İlk kervansaray yapılmış ve ticaret yolları yapılmıştır. Anadolu'da tüccarların can ve mal güvenliği (Sigortalama) sağlanmıştır.
I. Gıyaseddin döneminde;
Venediklilerle ilk ticaret antlaşması yapıldı.

Selçuklu Hazinesi

Hazine-i Amire (Devlet Hazinesi)	Hazine-i Hassa (İç Hazine)
----------------------------------	----------------------------

Sultanın Şahsi hazinesi

Diğer Gelirler

- Öşür, Haraç, Cizye
- **Ağnam** (Hayvan Vergisi)
- **Bac** (Pazar Yeri Vergisi)
- Liman, gümrük, tuzla, ganimet, maden, orman gelirleri
- Bağlı beyliklerin hediyeleri

D - Sosyal Hayat ve Ekonomi

Anadolu'da Türkler - Rumlar - Ermeniler - Süryaniler → **Hoşgörülü yönetim anlayışı**

Ahi Evran: Anadolu'da XIII. Yüzyılda Kırşehir, Konya ve Kayseri'de kurulmuş esnaf teşkilatı → **Abbassiler'de Fütüvvet Osmanlılar'da Lonca**

Görevleri
Üyeler arası dayanışma
Üyelerin eğitim
Üretimde kalite
Üretimde denetleme
Sosyal adalet

Narh: Fiyatları kontrol altında tutmak, denetlemek, devletle esnaf arasındaki ilişkiyi düzenleme

Ahiler, buldukları bölgelerde vergi toplayamaz, esnaf arası davalara bakamazdı. Ancak yöneticilerini kendileri seçebilirler.

Gayri Müslimler, Ahilik teşkilatına üye olamazlardı

Bu durum Türklerin ekonomik hayattaki etkinliğinin artmasına neden oldu

14

E - Hukuk

Belli bir sınıflaşma yoktur.
Herkes kanunlar önünde eşittir.

HUKUK

Şer-i Hukuk

Boşanma, miras, noterlik, vakıfların yönetimi davalarına bakar. Kadılar medreselerinde yetişir.

Örf-i Hukuk

Yöneticiler ile halk arasındaki sorunları çözer.

Kadil Kudat: Kadılardan sorumlu kişidir. Kadıların atamasını yapar. Kadı'l Kudat'ın atamasını ise hükümdar yapar. Konya'da otururdu.

Emir-i Dad: Örf-i Mahkemelerden sorumlu kişidir. Kanunlara karşı gelenler ve güvenliği bozanların davalarına bakılırdı.

Divan-ı Mezalim: Başkanı hükümdardır. Belirli günlerde toplanır. Kadıların verdiği kararlardan şüpheli olanlar saraya gelerek bu yüksek mahkemeye başvururdu. Ağır siyasi suçlarda görüşülürdü.

Darül Adl: Adalet evi
Kadiasker (Kadı Leşker): Askeri davalara bakar

15

F - Din ve İnanış

Anadolu'daki Tarikatlar

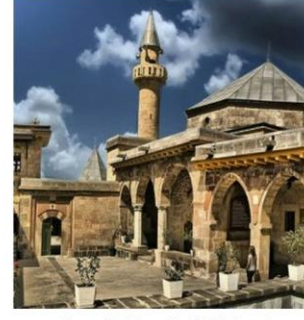
Yesevîlik Ahmet Yesevî (Divan-ı Hikmet)	Bektaşîlik Hacı Bektaş Veli (Makalat)	Ekberîlik Sadreddin Konevî Muhyiddin Arabî'nin öğrencisi	Mevlevîlik Sultan Veled (Mevlana'nın Oğlu)	Babailik Baba İlyas Ölümü sonrası Baba İshak	Anadolu'daki diğer tarikatlar - Nakşibendlik - Kadîrîlik - Rûfâîlik - Kûbrevîlik
--	--	--	---	--	---

Kavramlar

Tarikat: Allah'a giden yol
Tekke: Tarikat eğitiminin yapıldığı büyük yer
Zaviye: Tarikat eğitiminin yapıldığı küçük yer
Pir, Baba, Dede: Tarikatların liderleri
Derviş - Mürit: Tarikat mensupları
Sûfi: Tasavvuf düşüncesindeki kişi

Bacıyân-ı Rum, Ahi Evran'ın eşi Fatma Hatun tarafından kurulmuştur.

Hacı Bektaş Veli Türbesi

Tarikatlar Anadolu'nun Türkleşmesinde ve İslamlaşmasında etkili olmuştur.

Anadolu Selçukluları ve Beylikler, Sunni mezhebini benimsedi. Mezhep olarak Hanefîlik mezhebini seçtiler.

Diğer dini örgütler	Abdalan-ı Rum: Anadolu Dervişleri teşkilatı
	Bacıyân-ı Rum: Anadolu kadınları teşkilatı
	Feteyân-ı Rum: Anadolu gençleri teşkilatı
	Gaziyan-ı Rum: Anadolu gazileri teşkilatı

16

G- Dil ve Edebiyat

	Resmi dil	Bilim Dili	Edebiyat Dili	Eğitim Dili	Saray ve Ordu
Anadolu Selçuklu Devleti	Farsça	Arapça	Farsça	Arapça	Türkçe

Bu durum Türk dilinin gelişmesini olumsuz etkilemiştir.

Anadolu Selçuklularında Tarih Yazıcılığı gelişmiştir.

Mehmet Ravendi	: Rahat'üssudür (Selçuklu Tarihi) tarih yazıcılığında önemli bir eserdir
İbn-i Bibi	: El - Evamir'ül Alâye'yi (Türkiye Selçuklu Tarihi) 1192 - 1280 İ. Aaeddin Keykubat dönemini kapsar
Kerimüddin Aksarayî	Müsameret'ül Ahbar (Türkiye Selçuklu tarihini anlatır.)

Halk Edebiyatı

- Battalname
- Danişmentname
- Nasreddin Hoca Fıkraarı
- Bektaşî Fıkraları
- Gülşehri**
Mantık'ı Tayr (Kuşların Dili)
Felekname
- Aşık Paşa**
Garipname

Tasavvuf Edebiyatı

- Mevlana**
- Mesnevi
- Divan-ı Kebir
- Fihi Mafih
- Divan-ı Şems'ül Hakayık
- Ayrılık Kasidesi
- Mektubat
- Yunus Emre**
- Divan
- Risalet'ün Nushiye
- Hacı Bektaş Veli**
- Makalat
- Muhyiddin Arabi (Şeyh-i Ekber)**
- Kelamu'l-Abâdile
- Kitabu'l-Esfar

Divan Edebiyatı

- Hoca Dehhani**
- Risalet'ün Nushiye
- Selçuklu Şehnamesi
- **Divan (Türkçe)**
- Germiyanlı Ahmedî**
- İskendername
- Cemşidü Hurşid
- Divan
- Hoca Mesut**
- Süheyl ü Nevbahar

Aşık Paşa, Nesimi, Yunus Emre, Sadrettin Konevi gibi önemli isimler her alanda Türkçe'yi kullandılar

Önemli Bilim Adamları

- Muhyiddin Arabî
- Seyfeddin Amidî
- Kutbettin Şirazî
- Hacı Paşa (Aydınoğullarında ünlü tabip)
- Kadî Sirâceddin
- Eflâkî
- **Caca Bey**

Muhyiddin Arabi

Konya'ya yerleşmiştir. İslam dünyasında Şeyh-i Ekber diye bilinir. Vahdet-i Vücut görüşü ile varlığın tek olduğunu onunda Allah olduğunu söylemiştir.

Caca Bey

Anadolu Selçukluları'nın zayıf olduğu dönemlerde Kırşehir'i yönetmiştir. Kendi ismiyle anılan medresesi vardır. Bu medrede astronomi çalışmaları yapmıştır.

Hoca Dehhani

İlk Türkçe Divanı yazmıştır. Aruz vezni Türkçeye uyarlayan Divan edebiyatı onunla başladı.

Karamanoğlu Mehmed Bey

13 Mayıs 1277'de " Bugünden sonra Divanda, Dergâhta, Bargâhta ve Meydanda Türkçe'den başka dil kullanılmaya" diyerek Türkçe'yi resmi dil ilan etmiştir.

17

H - Bilim, Sanat, Mimari

Kavramlar	
Rölyef	Kabartma
Bimaret	Akıl Hastanesi
Arabesk	Geometrik desenli halı
Vitray	Cam Süsleme Sanatı
Malakarî	Duvar kabartma sanatı
Kündekârî	Ahşap işçiliğine dayalı el sanatı
Neccar	Marangoz
Telkari	Maden işçiliğine dayalı el sanatı

Önemli Eserler ve İlkler
Divriği Külliyesi: Mengüceker dönemine ait Anadolu'daki en eski külliye
Kayseri Hunat Hatun Külliyesi: Anadolu Selçuklu Devletine ait I. Gıyaseddin Keyhüsrev dönemindeki ilk külliye (ilk kompleks yapı)
Gevher Nesibe Şifahanesi: (II. Kılıçarslan'ın kızı) Anadolu'da Kayseri'de açılan ilk şifahanedir. Aynı zamanda bu yapıda dünyanın ilk Psikiyatri Kliniği de bulunmaktadır. (Bimarhane - Tımarhane)
Yağlıbasan Medresesi: Danışmentiler dönemine ait Anadolu'daki ilk medrese
Kayseri Koca Hasan Medresesi: ASD dönemine ait Anadolu'daki ilk medrese
Diyarbakır Ulu Cami: (Mimaride yapılan ilk eser) Anadolu'daki ilk cami (Amid, 639'da Diyarbakır'ı ele geçiren Mar Toma kilisesini camiye dönüştürdü.
Alay Han: Anadolu'daki ilk Kervansaraydır. II. Kılıçarslan döneminde tamamlandı. Aksaray - Kayseri yolu üzerinde

Mimaride, Kümbetlerde Orta Asya Türk özelliklerini görmek mümkündür. Taş, ahşap, çini, tuğla ve alçı kullanıldı. Dış mimaride en çok taş işçiliği kullanıldı.

Süslemeye, Halı dokuma, tezhip, minyatür, hat, nakkaşlık, ebru, kâkmacılık, ciltçilik, kabartma, çinçilik, bitki, hayvan (kuş ve balık)

Musikîde, Nevbet ordu müziğinde önemli bir yer tutar. Mevlevî ve ahi ayinlerinde görülen müzik ve raks, tasavvuf müziğinin ilk örneklerini teşkil eder.

! Mevlevî tarikatından Sultan Veled önemli bir müzisyen ve bestekardı.

Konya Sırçalı Medrese ve Karatay Medresesi çini sanatının en güzel örnekleridir.

	Dini Mimari	Sivil Mimari	Askeri Mimari
Selçuklu Mimarisi Vakıf gelirleri gelişmiştir.	- Cami	- Saray	- Kale
	- Mescit	- Köşk	- Sur
	- Medrese	- Han (Kervansaray)	- Burç
	- Türbe	- Hamam	
	- Kümbet	- Köprü	
	- Külliye	- Darüşşifa	
	- Tekke ve Zaviye	- İmaret	
		- Bimaret	

Anadolu Selçukluları ve Beylikler paralarında ve armalarında arslan resmi kullanmışlar Devletin sembolü olan çift başlı kartal konya surlarında kullanılmıştır.

18

Mimari Eserler

İlk Beylikler Dönemi Eserler

Saltuklu Eserleri - Erzurum Kale Cami - Erzurum Ulu Cami - Tepsi Minare (Saat Kulesi) - Mama Hatun Kervansaray - Mama Hatun Kümbeti - Emir Saltuk Kümbeti (Erzurum)	Danışmentli Eserleri - Niksar Ulu Cami - Niksar Ulu Cami - Kayseri Köçük Cami - Kayseri Melik Danışment Gazi Türbesi - Tokat - Niksar Yağlıbasan Medresesi (And. İlk Medrese) - Emir Gazi Kümbeti
Artuklu Eserleri - Anadolu'daki ilk köprüleri yaptılar - Diyarbakır Artuklu Sarayı - İlk Artuklu Medrese: Halep'te (İlgazi) - Silvan Ulu Cami (Meyyafarkin) - Mardin Ulu Cami - Harput Ulu Cami - Dunaysır Ulu Cami (Kızıltepe) - Urfa Ulu Cami - Malabadi Köprüsü - Mardin Hatuniye	Mengüceklî Eserleri - Divriği Külliyesi (And. ilk Külliye) - Divriği Kale Cami - Divriği Ulu Cami ve Şifahanesi (Hat Sanatı il ünlü) - Kayıtbay Cami - Divriği Külliyesi

İkinci Beylikler Dönemi Eserler

İkinci Beylikler Dönemi Camiler - Manisa Ulu Cami - Antalya Yivli Minare Cami - Aksaray Ulu Cami - Niğde Sungur Bey Cami - Kütahya Kurşunlu Cami - Kütahya Hisar Bey Cami - Birgi Ulu Cami - Selçuk İsa Bey Cami - Milas Hacı İlyas Bey Cami - Milas Ulu Cami - Beyşehir Ulu Cami	Moğol Dönemi Eserler - Amasya Şifahane - Erzurum Yakutiye Medresesi - Niğde Hüdevend Hatun Kümbeti - Tokat Nureddin İbn Sentimur Kümbeti (İlhanlı Veziri Şemseddin Cüveyni yaptırdı.)
İkinci Beylikler Dönemi Medreseler - Eğirdir Dündar Bey Medresesi - Niğde Ak Medrese - Karaman Hatuniye Medresesi - Kastamonu Kök Medrese - Korkuteli Emir Sinaneddin Medresesi	

19

Anadolu Selçuklu Dönemi Eserleri

Mescitler

Minberi olmayan küçük camiler
(Tek kubbeli veya düz çatılıdır)

- Konya Taş Mescit - 1215
- Konya Sırçalı Mescit
- Konya Karatay Mescidi - 1248
- Konya Hoca Hasan Mescidi
- Konya Erdemşah Mescidi
- Çankırı Taş Mescidi
- Akşehir Küçük Ayasofya Mescidi
- Akşehir Gündük Minare Mescidi - 1226
- Harput Alaca Mescit
(Arap Baba Mescidi 1279)

Kümbet ve Türbeler

- Konya II. Kılıçarslan Kümbeti
- Kayseri Döner Kümbet
- Kırşehir Caca Bey Kümbeti
- Ahlat Ulu Kümbeti
- Niğde Hüdevend Hatun Kümbeti

Külliyeler

- Kayseri Hunat Hatun Külliyesi
(I. Gıyadeddin - İlk kompleks)
- Kayseri Hacı Kılıç külliyesi
- Konya Sahip Ata Külliyesi

Camiler

- Konya Aleaddin Cami 1155 / 1219
(Konya'daki en eski eserdir.)
- Niğde Aleaddin Cami - 1223
Çok kubbeli camilerin ilk örneği
- Malatya Ulu Cami - 1224
Anadolu'da yapılan en eski cami
- Sivas Ulu Cami
- Konya Sahip Ata Cami ve Külliyesi
(Türbe, han ve hamamdan oluşur)
- Afyon Ulu Cami
(Ağaç direklidir)
- Kayseri Hunat Hatun Cami - 1238
(Hunat Hatun Külliyesi içindedir)
- Amasya Burmalı Minare Cami 1237 / 1247
- Sinop Ulu Cami - 1267
(Aleaddin Cami)
- Amasya Gök Medrese Cami - 1266 / 1267
- Ankara Arshane Cami
- Ayaş Ulu Cami
- Kayseri Lale Cami
- Kayseri Hacı Kılıç Cami ve Külliyesi
- Kayseri Develi Ulu Cami - 1281
(Anadolu Selçukluların en son camisidir)

Medreseler

- Kayseri Koca Hasan Medresesi - 1193
(İlk Medrese)
- Kayseri Hunat Hatun Medresesi
- Konya Karatay Medresesi - 1251
(Çini ve Hat sanatı ile ünlüdür)
- Konya Sırçalı Medrese - 1242
(Çin ve Hat sanatı ile ünlüdür.
Açık avlulu medrese örneklerinden)
- Konya Altun Aba Medresesi
- Konya İnce Minareli Medrese - 1260
(ASD Veziri Sahip Ata yaptırdı)
- Konya Çifte Minareli Medrese
- Kayseri Çifte Medrese
- Sivas Gök Medrese (ASD Veziri Sahip
Ata yaptırdı. Kapı kenarında yaprak mo-
tifi vardır. Üst kısımda Orta Asya hayvan
takvimi yerleştirildi.)
- Sivas Burûciye Medresesi
- Sivas Şifaiye Medresesi (Tıp
Okulu şeklindeki en eski yapıtı)
- Sivas Çifte Minareli Medrese
- KırşehirCaca Bey Medresesi - 1272 / 1273
(Rasathane özelliği vardır - ilk)
- Akşehir Taş Medrese
- Amasya Gök Medrese
- Erzurum çifte Minaresi Medrese
(Anadoludaki en büyük medrese)

20

Anadolu Selçuklu Dönemi Eserleri

Sivil Mimari

Saray ve Köşkler

- Kubadiye ve Kubadabat Sarayı
- Alaiye Sarayı
- HaydarBey Köşkü
- Hızır İlyas Köşkü

Darüşşifalar

- Kayseri Gevher Nesibe Hatun Darüşşifası
(Anadolu'da açılan ilk şifahane)
- Konya I.İzzettin Keykavus Darüşşifası
- Aksaray Aleaddin Keykubat Darüşşifası
- Divriği Turan Melik Darüşşifası
- Amasya Torumtay Darüşşifası
- Tokat Müineddin Pervane Darüşşifası

Kervansaraylar

- Alay Han Kervansarayı
(II. Kılıçarslan zamanında tamamlandı
ilk kervansaray)
- Konya - Aksaray yolu üzerinde ve
Kayseri - Sivas yolu üzerindeki Sultan Han
dönemin önemli kervansarayları
- Alara Han (Antalya - Alanya arasında)
- İncir ve Kık Göz Hanları
(Antalya - Isparta arasında)
- Şarapsa Han (Antalya - Alanya arasında)
- İshaklı Han (Akşehir - Çay yolunda)
- Hekim Han (Sivas- Malatya arasında)
- Ak Han (Afyon - Denizli arasında)
- Evdir Han (Antalya - Isparta yolu üzerinde)

21